

Historisch noodweer

Door de klimaatverandering moeten we ons schrap zetten voor extreem weer zoals zomerhagel. Toch kwam zwaar noodweer vroeger ook in de zomer voor. Zo kreeg Dordrecht in 1552 een extreme hagelbui voor de kiezen.

In de tweede helft van april neemt de kans op winterse buien met onder andere korrelhagel sterk af. Tegelijkertijd dient het zomerseizoen zich aan, waarin stevige buien vanaf mei gepaard kunnen gaan met zware zomerhagel. Klimaatwetenschappers laten niet na te benadrukken dat we ons maar beter schrap kunnen zetten. Door de geleidelijke opwarming van de aarde zullen de buien naar verwachting extremer zijn dan we tot nog toe gewend waren.

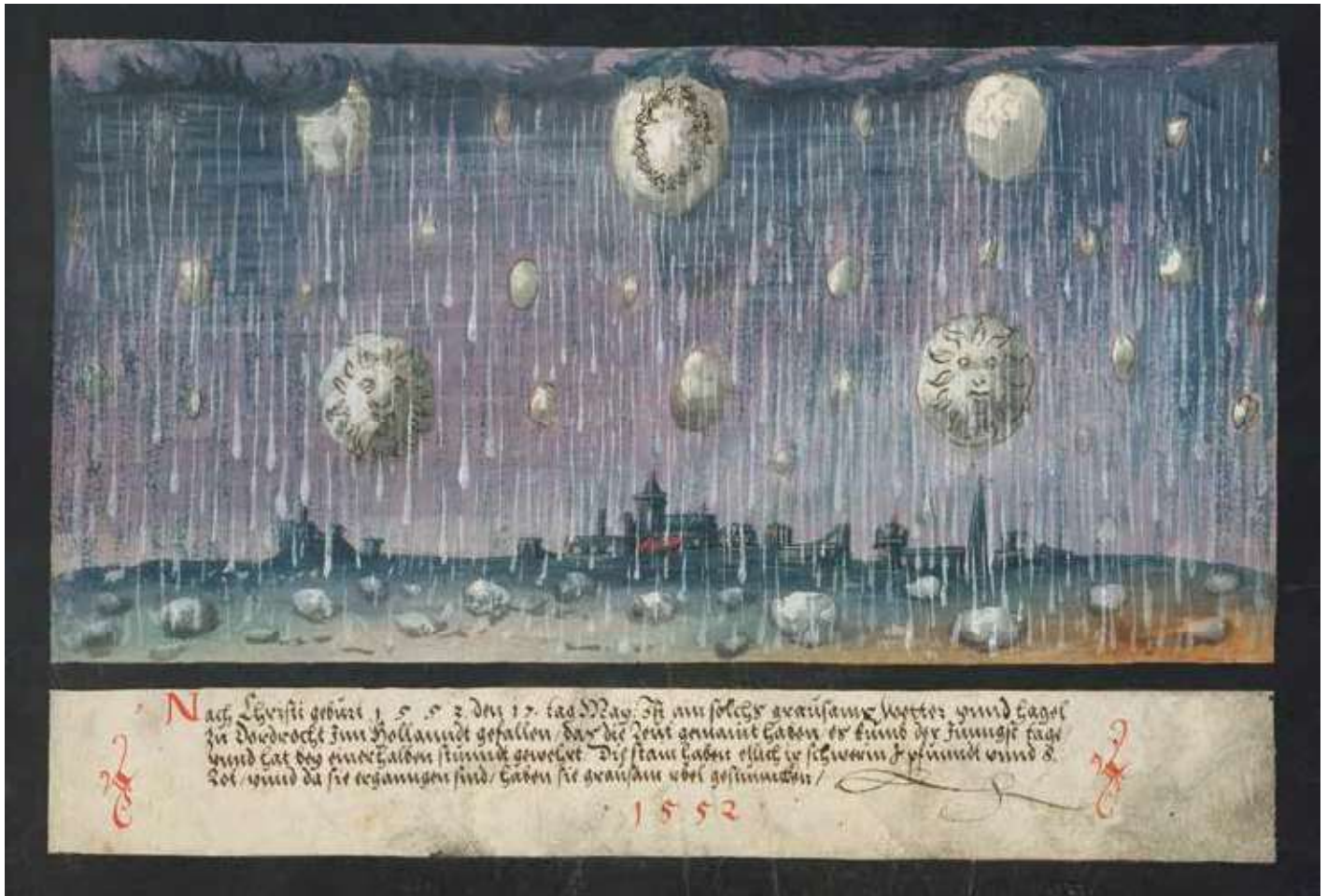
Zeventiende eeuw: kranten

Een nieuw fenomeen? Of kwam zwaar noodweer met hagel in het verleden ook al voor? En zo ja, hoe ver moeten we teruggaan voor de eerste in de Lage Landen gemelde extreem zware zomerse hagelbui? Laten we een aantal stappen teruggaan in de tijd. Eerst bladeren we maar eens door oude kranten. Die gaan terug tot halverwege de Gouden Eeuw, zoals de zeventiende eeuw vroeger werd genoemd. Berichten over extreme hagel komen in de oudste exemplaren al verschei-

dene malen voor. Meestal betreft het nieuws uit het buitenland. In andere gevallen is er sprake van hagel in combinatie met sneeuw en kou, geen zomerhagel dus. De oudste melding van extreme zomerhagel is die van het noodweer van maandag 20 juli 1671 te Maastricht; ze is te lezen in bijgaand krantenbericht op pagina 34.

Zestiende eeuw: pamfletten

Ook vóór het tijdperk dat er kranten verschenen, was er behoefte aan dit soort en ander opzienbarend nieuws. Als er

Zestiende-eeuwse afbeelding van een zware hagelbui in Dordrecht, 17 mei 1552. Bron: *Das Ausburger Wunderzeichenbuch/Wikimedia*.

bijzondere gebeurtenissen waren te melden, werden die opgeschreven, eventueel van een illustratie voorzien, gedrukt, uitgegeven en te koop aangeboden. Op die manier kunnen we minstens een eeuw verder teruggaan. Zo deed zich bijvoorbeeld op 17 mei 1552 - de Tachtigjarige Oorlog moest nog beginnen - tussen vier en vijf uur 's middags een geval van extreme hagel voor in Dordrecht en omgeving. De schade en vernielingen aan bomen, vruchten en gewassen waren enorm. Door het noodweer dachten inwoners dat het einde der tijden

was aangebroken. Een half uur lang vielen er grote hagelstenen, wat door honderd waarnemers werd bevestigd. Toevallig waren er enkele schilders uit Antwerpen in de stad op bezoek. Die hebben de stenen opgemeten en op ware grootte afgebeeld; ze wogen $\frac{1}{2}$ tot $\frac{3}{4}$ pond. In sommige stenen waren volgens de overlevering zonnen te zien, in andere doornenkronen. Toen de hagel voorbij was, kwam er een donkere, stinkende nevel opzetten. Het voorval is in minstens drie verschillende Duitstalige pamfletten beschreven. →

Door het noodweer dachten inwoners van Dordrecht dat het einde der tijden was aangebroken

Bron: Oprechte Haerlemsche Courant 30 juli 1671/Deipher.nl

Zeventiende-eeuws krantenbericht over een hagelbui. (De gebruikte s lijkt sterk op de tegenwoordige f).

Bron: Divisiekroniek door Cornelis Aurelius/KNAW

Verslag van een vijftiende-eeuwse zware hagelbui (gedeelte).

De bui van Asselt is vermoedelijk de oudst gemelde hagelbui in de Lage Landen

Vijftiende eeuw: kronieken

Willen we nog verder teruggaan, dan zijn we aangewezen op oude kronieken, waarin gebeurtenissen uit de Late Middeleeuwen worden opgesomd. In een daarvan, geschreven door de Nederlandse kanunnik Cornelius Aurelius en uitgegeven in 1517, vinden we bijvoorbeeld een melding van noodweer op 14 juli 1495 met donder, bliksem, regen en hagel in de omgeving van Woerden en Bodegraven. De hagelstenen waren zo groot als kippeneieren. De haver, hennep en gerst in de regio werden zwaar beschadigd, evenals de fruitbomen.

Veertiende eeuw: manuscripten

Duiken we verder in de geschiedenis, dan bereiken we de periode voor de introductie van de boekdrukkunst in Europa. De informatie die uit die tijden bewaard is gebleven, komt van handgeschreven teksten, waarvan soms slechts één exemplaar bewaard is gebleven. Eén van de gebeurtenissen waarvan we dankzij zo'n manuscript nog weten, vond plaats in 1310. Ze werd be-

schreven in dichtvorm door de Vlaamse priester-dichter Lodewijk van Velthem. Het betrof weer een geval van zwaar noodweer met verwoestende hagel. De weergoden betoonden zich het meest actief in de omgeving van Luik, maar in Maastricht kreeg men er ook een tik van mee. Het noodweer hield een groot deel van de middag aan. De schade aan de gewassen was ook dit keer weer zeer groot.

Vroege middeleeuwen: annalen

Toch is dit voorval niet de vroegste hagelgebeurtenis die nog kan worden achterhaald. Om die te vinden moeten we in het Latijn gestelde bronnen raadplegen. Een daarvan gaat terug naar de tijd van de Noordmannen. Die hadden een versterking gebouwd aan de oever van de Maas bij Asselt, even ten noorden van het huidige Roermond. Tijdens een belegering door de Franken in 882 werd het aardedonker door een ongekend zware hagelbui met bliksem en donder. De hagelstenen waren, volgens de beschrijving, niet glad, maar onregelmatig van vorm. Ze waren zo groot dat ze niet pasten in de ruimte tussen duim en wijsvinger. De paarden trokken zich los en draafden angstig heen en weer. Een groot deel van de bebouwing van Asselt stortte in door de luchtdruk. Alleen de muur rond de vesting van Asselt bleef staan, zodat de belegeraars toch niet gemakkelijk binnen konden komen. De bui van Asselt is vermoedelijk de oudst gemelde hagelbui in de Lage Landen. ●

De voorvallen die hierboven werden beschreven en talrijke andere, zijn verzameld in het boek *Duizend jaar weer, wind en water in de Lage Landen* van Jan Buisman (8 delen).